

ВІДГУК ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора Смесової Вікторії Леонідівни на дисертаційну роботу Мірошніченко Тетяни Валеріївни на тему: «Теоретичні та науково-практичні засади впровадження процесного підходу у формування ринку праці України», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дослідження

Розвиток сучасного ринку праці України відбувається під впливом внутрішніх та зовнішніх дисбалансів, що виникають в результаті війни, скорочення чисельності населення та робочої сили унаслідок мобілізації до лав ЗСУ, переміщення на інші території та міграції в інші країни світу, більш широкого використання цифрових технологій у виробничих процесах та послугах, розвитку нових форм трудових відносин та зайнятості. В Україні підвищився рівень безробіття та знизилася зайнятість населення на фоні значної частки населення «срібного» віку. Змінилася як пропозиція, так і попит на ринку праці, причому як за величиною та обсягами, так і за структурою та пропорціями.

Одночасно з цим в українській економіці дуже сильно відчувається дефіцит висококваліфікованих працівників, робочої сили з вищою освітою та високим рівнем кваліфікації. Активне впровадження цифрових технологій вимагає наявності фахівців, що можуть використовувати цифрові продукти для підвищення рівня продуктивності праці, управління економічною діяльністю, виходу на нові ринки товарів та послуг. За таких умов підходи, що використовуються для регулювання ринку праці та зайнятості населення, вже не забезпечують відповідного рівня ефективності та відповідно вимагають їх адаптації до сучасних економічних умов, внутрішніх та зовнішніх викликів, нових тенденцій на ринку праці. Змін потребує й інституціональна система як на рівні нормативно-правового забезпечення, так і формування сприятливих інституціональних умов для підтримки зайнятості в умовах війни.

Процесний підхід до формування ринку праці може стати основою для більш ефективного державного регулювання зайнятості населення, збалансування попиту і пропозиції робочої сили, зниження негативного впливу безробіття на економіку України. Процесно-орієнтована система регулювання дозволяє досягнути позитивного ефекту на всіх рівнях та етапах формування та функціонування ринку праці, покращити його структуру, забезпечити процес відтворення робочої сили. Крім того, при застосуванні процесного підходу до регулювання ринку праці відкривається можливість виявити його слабкі місця та проблеми, чітко визначити шляхи і методи їх подолання, рівень відповідальності органів управління, забезпечити прозорість та гнучкість виконання ними своїх функцій та повноважень. Цей підхід може бути основою для розробки державної стратегії підвищення зайнятості населення, відновлення та розвитку українського ринку праці, забезпечення ефективного регулюючого впливу держави на процеси безробіття та відтворення людського капіталу.

Адаптація процесного підходу до сучасних засад державного регулювання та розвитку економіки України в умовах війни, трансформації людських ресурсів під впливом технологічних змін та інновацій, цифровізації виробництва і бізнесу, забезпечення процесів формування та нормального функціонування ринку праці, прогнозування його потреб у відповідних спеціалістах, обґрунтування напрямів реформування системи освіти і підготовки висококваліфікованих працівників визначають актуальність дисертаційної роботи. Наукова і практична важливість розроблення проблематики дисертаційної роботи підкреслюється також потребою в розробці дієвого інструментарію та механізмів регулювання трудових відносин в економіці, впровадження програм соціально-економічного розвитку, стратегічного планування на всіх рівнях економічної системи.

Дисертаційна робота виконувалася в межах кафедральної наукової діяльності, загально-університетських науково-дослідних тем («Дослідження елементів сучасної системи управління персоналом» – р.н. Б404020019, «Організаційно-економічний механізм стратегічного управління персоналом підприємства» – р.н. Б404050023), а також науково-дослідних робіт громадської наукової організації «Фінансово-економічна наукова рада» («Стратегічна модернізація розвитку регіональної економічної системи» – н.д.р. 0118U000787, «Особливості розвитку світової економіки в умовах глобалізаційних процесів» – н.д.р. 0118U000789), що додатково підтверджує актуальність та своєчасність обраного напрямку наукового пошуку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Уважне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та аналіз наукових публікацій дисертантки свідчать про достатньо високий рівень обґрунтованості висунутих на захист положень, наукових результатів, рекомендацій, а також про опрацювання та розуміння автором теоретико-методологічних засад дослідження формування, функціонування та розвитку ринку праці в Україні.

Автором забезпечено логічну послідовність та цілісність структури дисертаційної роботи, мета, об'єкт і предмет дослідження пов'язані між собою та відповідають тематиці дисертації. В процесі дослідження дисертанткою сформульовано достатню та узгоджену систему завдань для досягнення поставленої мети. У дисертаційній роботі Мірошніченко Т.В. отримано нові наукові положення і результати, теоретико-методологічні та практичні підходи.

Дисертантка продемонструвала, що володіє методологією проведення аналізу об'єкту дослідження та має знання у сфері формування та розвитку ринку праці в Україні. Це дозволило коректно використати комплекс загальнонаукових (історичного та логічного, діалектичного, наукової абстракції, аналізу та синтезу, моделювання та сценарного прогнозування, узагальнення та порівняння, систематизації та абстрактного мислення) і спеціальних (компаративного, статистичного, методу порівняльних переваг, експертного та розрахунково-аналітичного методів дослідження, що забезпечило належний

рівень обґрунтованості винесених на захист наукових положень, висновків і практичних рекомендацій.

Аналітичні положення і висновки дисертації базуються на ґрунтовному аналізі автором наукових праць провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, офіційних емпіричних і статистичних даних, нормативно-правових актів, довідкових інформаційних та аналітичних матеріалів з даної проблематики, звітів міжнародних організацій (428 використаних джерел літератури).

Оцінка змісту дисертації дозволяє стверджувати, що дисертантці вдалося досягти поставленої мети. Обґрунтовано концептуальні засади впровадження процесного підходу в процес формування та відновлення ринку праці України. Розроблено науково-методичні рекомендації щодо переходу українського ринку праці до нової моделі функціонування в умовах зовнішніх та внутрішніх викликів, що забезпечить його подальше відновлення та розвиток на засадах адаптивності, гнучкості, цифровізації.

У першому розділі дисертаційної роботи її автором було здійснено аналіз системи поглядів на розвиток ринку праці, проаналізовано теоретичні підходи до визначення сутності категорії «ринок праці» (системний, функціональний, інституціональний, діалектичний, синергетичний та комплексний). Дисертанткою запропоновано використовувати процесний підхід до розуміння змісту ринку праці та дано авторське визначення цього поняття з точки зору процесної концепції, а також уточнено зміст економічної категорії «формування ринку праці». Автор послідовно виділяє етапи формування ринку праці, що відповідають сучасним умовам в національній економіці України, характеризує зовнішнє та внутрішнє середовище функціонування та розвитку ринку праці, уточнює та систематизує чинники, які впливають на ринок праці, пропонує трирівневу модель, яка розкриває умови формування ринку праці на макро-, мезо- та мікрорівнях національної економіки.

Базуючись на результатах проведеного аналізу умов формування ринку праці на кожному з виділених рівнів, дисертантка виокремила систему показників (індикаторів) оцінювання вхідних умов формування цього ринку. Ці показники у сукупності дозволяють представити попит на працю як систему, функціонування якої визначається економічними, технологічними, правовими та поведінковими чинниками, а також розглядати процес функціонування цієї системи у динаміці. У дисертації проаналізована система регулювання ринку праці України на трьох рівнях – державному, договірному та саморегулюючому, обґрунтовано державні механізми та підсистеми регулювання ринку, проаналізовано основні процедури забезпечення процесів формування та функціонування ринку праці, у тому числі з використанням Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Обрій».

У другому розділі дисертації Мірошніченко Т.В. було проаналізовано теорії, які стали основою для розробки процесно-орієнтованого підходу, та етапи його розвитку, обґрунтовано процес його інституалізації у міжнародні стандарти ISO 9001. Дисертанткою було дано авторське визначення понять «процесний підхід» та «процесний підхід до формування ринку праці», уточнено елементи процесного управління. На основі представлення автором основних інструментів

та механізмів реалізації процесного підходу у дисертації узагальнено етапи та запропоновано алгоритм впровадження процесного підходу у формування та відновлення ринку праці України.

У третьому розділі дисертаційної роботи обґрунтовано соціально-економічні передумови формування ринку праці України та проведено структурно-динамічний аналіз диспропорцій, які склалися на цьому ринку між попитом та пропозицією. Автор здійснив оцінювання основних показників ринку праці в Україні (рівня зайнятості, безробіття, оплати праці, кваліфікації працівників та їх навичок, кількості вакансій тощо), що дозволило йому виявити основні проблеми та перешкоди для його розвитку, з'ясувати ключові фактори і тренди, які є визначальними для процесів його формування та функціонування в умовах війни та подальшого економічного відновлення. Використання економіко-математичних методів (моделі векторної авторегресії та моделі загальної рівноваги) дозволило автору змоделювати можливі сценарії розвитку ринку праці в Україні (оптимістичний, песимістичний, ймовірний), що враховують потенційні інвестиційні ризики та очікувані наслідки їх впливу на український ринок праці. Також автором було розроблено алгоритм проведення діагностики рівня інституційно-інформаційного забезпечення ринку праці України та проведено на його основі оцінювання рівня розвитку інституційних механізмів, ступеня їх цифрової підтримки, а також можливостей для оптимізації сервісних, інформаційних та управлінських процесів в процесі реалізації державної політики зайнятості.

У четвертому розділі дисертації Мірошніченко Т.В. було запропоновано алгоритм ідентифікації бізнес-процесів ринку праці України на основі процесного підходу, що враховує інституційну структуру функціонування ринку праці та етапи створення цінностей. Такий методологічний прийом дозволяє здійснювати ідентифікацію, структуризацію та картографування основних та інфраструктурних бізнес-процесів ринку праці, а також виявляти взаємозв'язки між учасниками ринку праці.

Практичне застосування даного алгоритму та методу декомпозиції основних потоків цінностей на ринку праці (попиту, пропозиції, кількості вакансій, матчингу) мало своїм результатом розробку п'ятиступеневої моделі процесної архітектури ринку праці, побудованої за логікою APQC PCF та адаптованої до українських інституційних реалій. Також це дозволило здійснити моделювання процесної зрілості ринку праці України на сучасному етапі його розвитку на організаційному, інформаційному, технологічному, інституційному рівнях, виявити ключові перешкоди підвищення рівня процесної зрілості в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів, а також розробити процесну модель «AS-IS» процесу формування, управління та розвитку ринку праці України.

У п'ятому розділі дисертаційної роботи ці наукові результати отримали розвиток через розробку процесної «TO-BE» моделі ринку праці України та надання науково-практичних рекомендацій для імплементації процесного підходу для удосконалення процесів управління, а також сприяння формуванню та ефективному функціонуванню ринку праці України. Запропонований автором механізм регулювання процесної системи ринку праці України спрямований на

удосконалення існуючої в Україні системи управління ринком праці та заснований на посиленні взаємодії держави, ринку праці, системи освіти, ключових стейкхолдерів у вирішенні проблем в сфері зайнятості та безробіття.

Ступінь новизни наукових положень

Проведений нами аналіз реферату, дисертації, публікацій Мірошніченко Т.В. свідчить, що отримані в роботі дисертантки наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються науковою новизною, є обґрунтованими та достовірними, є самостійно отриманими.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає у вирішенні актуальної наукової проблеми, пов'язаної з обґрунтуванням теоретичних, методологічних, методичних і прикладних засад впровадження процесного підходу у формування вітчизняного ринку праці.

На наш погляд, до найбільш вагомих, системних та нових наукових результатів дисертаційної роботи можна віднести наступні.

По-перше, в роботі *вперше* обґрунтовано цілісну концепцію побудови цільової процесної моделі ринку праці України, що базується на формуванні раціональної архітектоники основних та інфраструктурних бізнес-процесів, а також підтримує безперервність процесів формування попиту і пропозиції робочої сили, їх збалансування та цифровізацію відповідно до сучасних умов розвитку економіки та її повоєнного відновлення (стор. 379–383). Також автором запропоновано методологічний підхід до прогнозування змін на ринку праці на основі процесної парадигми, що поєднує сучасні підходи до оцінювання ринку праці та сценарного моделювання у середньо- і довгостроковій перспективі та у сукупності утворює гібридну процесно-орієнтовану модель функціонування та розвитку ринку праці (стор. 387–390). Крім того, обґрунтовано механізм проведення діагностики ринку праці України на основі запропонованої процесної карти, яка ідентифікує та систематизує бізнес-процеси суб'єктів ринку, реалізує мету, завдання та ресурсне забезпечення всієї процесної архітектури вітчизняного ринку праці, а також враховує соціально-демографічні, структурно-динамічні та інституційно-інформаційні параметри формування, функціонування та розвитку ринку праці (стор. 210–214, 228–231, 253–258).

По-друге, до положень, що *удосконалені* автором, належить теоретичний підхід до визначення поняття «ринку праці», який ґрунтується на поєднанні системного, діалектичного, інституціонального, функціонального, синергетичного та процесного підходів (стор. 57–63). Важливим науковим результатом дисертації є також удосконалення типології та послідовності реалізації процедур формування ринку праці (стор. 71–75). Ця типологія дозволила дисертантці обґрунтувати етапи формування ринку праці на основі причинно-наслідкових зв'язків, що виникають в процесі формування кадрового потенціалу та розвитку галузей національної економіки. Також до наукових здобутків автора відноситься удосконалення методологічного підходу до класифікації умов функціонування ринку праці на мікро-, мезо- та макrorівнях (стор. 77–80), а також розробка критеріїв класифікації процесів формування і функціонування ринку праці з виокремленням потоків створення вартості,

основних, інфраструктурних та допоміжних процесів (стор. 141–144).

По-третє, подальшого розвитку набули наукові підходи автора до визначення сутності категорії «формування ринку праці» в контексті процесного підходу (стор. 63–65). Також дістали подальшого розвитку концептуальні засади імплементації процесно-орієнтованого управління у сфері зайнятості (стор. 168–175), що дозволило автору гармонізувати вітчизняні регуляторні норми з міжнародними та імплементувати стандарти процесного управління персоналом на макрорівні. Крім того, були розвинені підходи до формування механізму регулювання процесної системи ринку праці України. Здобувачка довела, що їх застосування забезпечує узгодження стратегічних економічних пріоритетів, системи розвитку освіти, кадрових потреб роботодавців та механізму державного регулювання ринку праці (стор. 418–419). Серед здобутків автора на цьому рівні наукової новизни потрібно також назвати запропонований алгоритм трансформації вітчизняного ринку праці на засадах процесної парадигми (стор. 416–418), а також організаційний підхід до впровадження процесного підходу у формування ринку праці (стор. 178–186).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Результати дисертаційної роботи викладено у 44 наукових працях (31 одноосібна), з яких: 7 колективних монографій; 26 статей в наукових фахових виданнях, з яких 4 у виданнях категорії «А», 11 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій. Загальний обсяг праць – 19,25 д. а., з яких 16,95 д.а. належать особисто автору.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що Мірошниченко Т.В. виконала всі вимоги щодо кількості, змісту і достатньої повноти відображення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Проведений нами аналіз змісту дисертаційної роботи Мірошниченко Т.В. дає підставу стверджувати, що поставлені в дисертації наукові завдання вирішено у повній відповідності до об'єкту та предмету наукового дослідження. Досягненню мети сприяє послідовне розв'язання логічно несуперечливих завдань, що характеризуються концептуальною єдністю та знаходять відповідне відображення у структурі дисертації. Дисертація характеризується логічністю побудови, цілісністю структури та послідовністю викладення матеріалу. Вона складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, містить значну кількість таблиць, рисунків та схем, що підвищують рівень наочності та аргументованості дослідження.

Реферат за своїм змістом відповідає основним положенням та висновкам дисертації, корелює з її структурою та порядком викладення матеріалу, розкриває новизну розробок і рекомендації щодо можливостей практичного застосування одержаних результатів наукового дослідження.

Анотація, наведена у дисертації, повною мірою відображає основні положення та результати, викладені в роботі на здобуття наукового ступеня

доктора економічних наук. Оформлення роботи відповідає Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами та доповненнями). Серед висновків, наукових результатів та положень докторської дисертації Мірошніченко Т.В. не використовуються положення та рекомендації її кандидатської дисертації.

Наявність достатніх наукових результатів дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота є завершеною, самостійно виконаною науковою роботою, відповідає чинним нормативним вимогам України щодо оформлення, які ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора наук.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Обсяг та повнота викладу основних результатів роботи відповідає встановленим вимогам МОН України до докторських дисертацій.

Аналіз тексту дисертації Мірошніченко Т.В., а також публікацій автора свідчать про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. Некоректних ознак запозичень, фальсифікації чи інших ознак неправомірного використання результатів інших авторів без зазначення авторства в роботі не виявлено.

Теоретична та практична цінність результатів дисертаційної роботи

Наукові положення, висновки та рекомендації, отримані Мірошніченко Т.В. за результатами дослідження, є певним внеском у поглиблення теоретико-методологічних засад формування, ефективного функціонування та розвитку ринку праці України. Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що вони висвітлюють нові шляхи розв'язання важливої наукової проблеми удосконалення концептуальних засад впровадження процесного підходу у формування нової моделі ринку праці України, забезпечення його ефективного функціонування та адаптації до дисбалансів та викликів в сфері зайнятості, а також містять розроблені автором науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення параметрів функціонування та управління ринком праці України в сучасних умовах.

Практична значущість результатів дослідження підтверджується їх використанням у практичній діяльності у Дніпропетровській обласній раді (довідка від 19.08.2025 №ВИХ-2157/0/2-25), Підгороднянської міської ради Дніпровського району (вих. 1284 від 22.08.2025 р.), Державної податкової служби України Головним управлінням ДПС у Вінницькій області (№ 724/425-05/128 від 18.09.2025 р), Дніпровської районної ради Дніпропетровської області (вих. 42-168/0/2-25 від 23.09.2025), Святовасилівської сільської ради Дніпровського району Дніпропетровської області (№580 від 26.09.2025 р.), Виконавчим комітетом Солонянської селищної ради (вих. 02-11-1948/0/2/25 від 29.09.2025).

Результати дисертаційної роботи Мірошніченко Т.В. можуть бути використані органами державного управління, службами зайнятості, органами місцевого самоврядування, суб'єктами економічних відносин, підприємствами, організаціями та установами при формуванні та реалізації політики зайнятості, розробці програм розвитку ринку праці та впровадженні цифрових інструментів

управління трудовими процесами.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію Мірошниченко Т.В., слід висловити деякі зауваження, які відносяться до дискусійних питань та рекомендацій:

1. У п. 1.3 на стор. 91–99 автором достатньо послідовно та ємно було здійснено аналіз існуючих процедур, що впливають на формування попиту та пропозиції на ринку праці України, які відповідають чинному законодавству та ґрунтуються на нормативно-правових актах у сфері праці та соціального захисту.

Однак, на наш погляд, потребують уточнення механізми та інструменти, які забезпечують взаємодію між учасниками ринку праці на сучасному етапі його функціонування, а також дозволяють налагодити комунікацію між всіма учасниками цієї взаємодії. У цьому зв'язку також було б логічним порівняти українські процедури з процедурами країн ЄС, повноправним кандидатом на вступ до якого є Україна, виявити їх сильні та слабкі сторони, та визначити, який досвід у цьому напрямі необхідно запровадити на українському ринку праці.

2. У п. 2.2 на стор. 151–153 автором здійснено аналіз сучасних методів та мови моделювання бізнес-процесів, що вирізняється достатньою аргументованістю та використанням релевантних підходів і методик. Водночас, для поглиблення аналізу потребує додаткового уточнення питання щодо вибору конкретної мови або нотації моделювання, яка використовується для подальшої характеристики та побудови процесної архітектури ринку праці.

Зокрема, у зазначеному аналізі доцільно було чітко обґрунтувати та пояснити, яка саме нотація покладена в основу моделювання бізнес-процесів ринку праці. Також необхідно було уточнити, як саме здійснювався вибір цієї нотації та чому вона є найбільш придатною для відображення багаторівневої структури процесів. Також доцільно було б пояснити, які нотації моделювання можуть використовуватися за інших ситуацій на ринку праці.

3. У п. 3.3 автором запропоновано алгоритм оцінювання інституційно-інформаційного забезпечення ринку праці України. І цілком обґрунтовано в якості методологічних засад побудови цього алгоритму обрано рекомендації Міжнародної організації праці та ОЕСД. Позитивно слід оцінити також те, що автор дисертації здійснив на його основі оцінювання результативності діяльності Державної служби зайнятості України.

Разом із тим у роботі відсутня експертна шкала, використана для оцінювання, а також не уточнено, хто саме повинен виступати в якості експертів для його проведення і чи залучалися такі експерти для отримання результатів оцінювання, представлених у дисертації. Також отримані автором результати носять кількісний характер та можуть дати уявлення про зміни обраних показників у динаміці. Одночасно з цим ця розробка значно виграла б, якщо були застосовані й якісні критерії оцінювання, а також встановлені інтервали, в яких повинні знаходитися показники, щоб відносити рівень розвитку інституційно-інформаційного забезпечення до високого, середнього, низького і т.д.

4. За підходом автора дисертації більш повна діагностика ринку праці

повинна базуватися на аналізі впливу зовнішнього середовища, яке формує нові вимоги до знань та навичок трудових ресурсів, потреби у нових спеціальностях, зумовлює заміну людської праці цифровими технологіями тощо.

Тому, на наш погляд, у третьому розділі для більш повної діагностики станку ринку праці було б доречно здійснити аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на формування ринку праці України.

Це дозволило б сформувати більш повну та об'єктивну базу вхідних даних та параметрів для проєктування бізнес-процесів на цьому ринку у середньо- та довгостроковій перспективі, а також враховувати ризики, нові тенденції на світовому ринку праці, вимоги до освіти та кваліфікацій, методи управління бізнес-процесами тощо.

5. У п. 4.1 на стор. 299–307 автором здійснено декомпозицію бізнес-процесів ринку праці України, яка ґрунтується на міжнародній класифікації APQC PCF. Використання цієї міжнародної системи є коректним методологічним прийомом автора дисертації та відкриває широкі можливості для діагностування існуючих бізнес-процесів на ринку праці України, виявлення його проблем, результативності, відкритості та прозорості.

Разом із тим у роботі недостатньо сконцентровано увагу на практичній реалізації цієї моделі для бізнес-процесів на ринку праці України. І у зв'язку з цим було б доречно сформувати стандартизований набір типових процесів, підпроцесів та операцій для подальшого формування основних потоків цінностей на ринку праці.

6. У п. 5.3 на С. 419 дисертації автором запропоновано механізм регулювання процесної системи ринку праці, який забезпечує реалізацію стратегічних пріоритетів державної політики зайнятості та розвиток національної економіки у середньо- та довгостроковій перспективі.

Разом із тим запропонований механізм регулювання процесної системи ринку праці має переважно концептуальний характер, тоді як для підвищення його прикладної цінності доцільним було б запропонувати конкретну процедуру впровадження відповідного механізму, а не просто визначити орієнтири його подальшої реалізації. У продовження цього доцільно було визначити, які органи державного управління повинні реалізувати запропоновані у механізмі заходи, як системи механізму будуть корелювати та узгоджуватися між собою, коригуватися та доповнюватися, у якій послідовності будуть реалізуватися запропоновані заходи і т.д.

7. У п. 1.1 на стор. 58 дається авторське визначення поняття «ринок праці», в якому зазначено, що це «система взаємодіючих економічних процесів, функціонування яких спрямоване на задоволення внутрішніх та зовнішніх ринкових контрагентів – постачальників і споживачів робочої сили та створення балансу на ринку праці, як потреби кінцевого споживача – держави».

Одночасно з цим в обґрунтуванні наведеного визначення автором не уточнено, про які саме взаємодіючі економічні процеси йдеться (особливо у контексті процесного підходу), на задоволення чого ці процеси спрямовані на рівні внутрішніх та зовнішніх ринкових контрагентів (потреб, інтересів, вимог або чогось іншого), чому саме держава є кінцевим споживачем на ринку праці.

Таке пояснення значно б посилило запропоноване автором дисертації визначення та уточнило його зв'язок з процесним підходом.

Одночасно з цим вказані зауваження мають рекомендаційний та дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Мірошніченко Тетяни Валеріївни «Теоретичні та науково-практичні засади впровадження процесного підходу у формування ринку праці України» відповідає діючим вимогам, що встановлені до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у відповідності з пп. 7, 8 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор – Мірошніченко Тетяна Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії та
міжнародних економічних відносин
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Вікторія СМЕСОВА

